

บทที่ ๔

ปัญหาในผลทางกฎหมายบางประการเกี่ยวกับการจำหน่ายสิทธิ

๔.๑ ปัญหาในด้านการจัดทำนิติกรรมเพื่อความสมบูรณ์ของการจำหน่ายสิทธิ

ตั้งได้กล่าวแล้วในบทก่อนว่า สิทธิที่นำมาจำหน่ายได้ต้องเป็นสิ่งหาทรัพย์สินซึ่งมีตราสารแสดงสิทธิ สิทธิซึ่งมีตราสารที่จะนำมาจำหน่ายได้ต้องมีวัตถุแห่งสิทธิเป็นทรัพย์สิน มีลูกหนี้ที่จะต้องส่งมอบทรัพย์สินตามตราสารนั้น หรือมีผู้ใช้เงินตามตราสารนั้น นอกจากนี้ตราสารนั้น ๆ จะต้องโอนกันได้ด้วยวิธีการของตราสารนั้น ๆ สิทธิซึ่งมีตราสารตามที่ปรากฏในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้แก่ ใบตราส่งในเรื่องการรับขน, ใบประทวนสินค้าในเรื่องเก็บของในคลังสินค้า ใบหุ้นและตัวเงิน ซึ่งสิทธิที่มีตราสารเหล่านี้ มีค่าเท่ากับทรัพย์สินหรือราคาที่จะบูไว้ในตราสารนั้น และสามารถเปลี่ยนเป็นเงินได้เสมอ

จากหลักทั่วไปที่ว่า การจำหน่ายจะสมบูรณ์ได้เมื่อผู้จำหน่ายส่งมอบสิ่งหาทรัพย์สินให้แก่ผู้รับจำหน่าย ทั้งนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๔๗ แต่ในเรื่องการจำหน่ายสิทธิซึ่งมีตราสารจะมีวิธีการจำหน่ายแตกต่างออกไปโดยเฉพาะ ซึ่งกฎหมายบัญญัติไว้ใน มาตรา ๗๔๐, มาตรา ๗๔๑, มาตรา ๗๔๒ และมาตรา ๗๔๓ กล่าวคือ ในการจำหน่ายสิทธิซึ่งมีตราสารโดยทั่ว ๆ ไป ความสมบูรณ์ของการจำหน่ายสิทธิซึ่งมีตราสารประเภทนี้ก็คือ สมบูรณ์เมื่อได้มีการส่งมอบตราสารแก่ผู้รับจำหน่ายและได้บอกกล่าวการจำหน่ายนั้นให้ลูกหนี้แห่งสิทธิได้ทราบแล้ว ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๔๐ ส่วนสิทธิซึ่งมีตราสารบางชนิด เช่นใบประทวนสินค้าและใบตราส่ง นอกจากจะอาศัยหลักทั่วไปของการจำหน่ายสิทธิตั้งนี้แล้วยังต้องประกอบกับบทบัญญัติเฉพาะเรื่องของตราสารนั้น ๆ ด้วย หากได้ดำเนินการจำหน่ายตามบทบัญญัติของกฎหมายลักษณะเก็บของในคลังสินค้า กรณีตราสารเป็นใบประทวนสินค้า หรือกฎหมายลักษณะรับขนกรณีเป็นใบตราส่งแล้ว การจำหน่ายสิทธิซึ่งมีตราสารนั้น ๆ ย่อมสมบูรณ์

หากเป็นการจำหน่ายตราสารชนิดออกให้แก่บุคคลเพื่อเช่าสิ่ง การจำหน่ายจะสมบูรณ์ เมื่อได้มีการสลักหลังตราสารนั้นให้ปรากฏการจำหน่าย และมีการส่งมอบตราสารนั้นแก่ผู้รับจำหน่าย เท่านั้น ทั้งนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๕๑ ส่วนการจำหน่ายตราสารชนิดออกให้แก่บุคคลโดยนามและโอนด้วยการสลักหลังไม่ได้นั้น การจำหน่ายสมบูรณ์เมื่อได้มีการสลักหลังให้ปรากฏข้อความ เป็นจำหน่ายและได้มีการบอกกล่าวให้ลูกหนี้แห่งตราสารทราบถึงการจำหน่ายนั้น โดยการจำหน่ายตราสารประเภทนี้ต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๕๒

ถ้าเป็นการจำหน่ายสิทธิซึ่งมีตราสารประเภทใบหุ้น การจำหน่ายต้องบังคับตามบทบัญญัติ มาตรา ๗๕๓ กล่าวคือ หากเป็นใบหุ้นชนิดระบุชื่อการจำหน่ายย่อมสมบูรณ์เมื่อได้มีการจดทะเบียนการจำหน่ายไว้ในสมุดบริษัทตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะ ๒๒ ในเรื่องการโอนหุ้นหรือหุ้นกู้ ส่วนกรณีหุ้นผู้ถือหุ้นไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายระบุวิธีการจำหน่ายใบหุ้นชนิดนี้ไว้ แม้จะมีบทบัญญัติว่าการโอนใบหุ้นชนิดนี้ เพียงแต่ส่งมอบใบหุ้นให้แก่กัน การโอนก็สมบูรณ์ก็ตาม แต่ในการจำหน่ายนั้นผู้เป็นเจ้าของใบหุ้นต้องการจำหน่าย เพื่อเป็นประกันหนี้เท่านั้น ยังไม่ถึงกับต้องการโอนใบหุ้นไปยังผู้รับจำหน่าย ดังนั้น เห็นว่าความสมบูรณ์ของการจำหน่ายใบหุ้นผู้ถือหุ้นนี้จะต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๕๐ กล่าวคือ ต้องส่งมอบใบหุ้นแก่ผู้รับจำหน่าย พร้อมทั้งต้องแจ้งการจำหน่ายให้ลูกหนี้แห่งสิทธิคือ บริษัทซึ่งเป็นผู้ออกใบหุ้นทราบเช่นนี้ การจำหน่ายใบหุ้นผู้ถือหุ้นจึงจะสมบูรณ์

แต่อย่างไรก็ตาม แม้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะได้กำหนดสิทธิซึ่งมีตราสารที่สามารถนำมาจำหน่ายได้รวมทั้งวิธีการจำหน่ายสิทธิซึ่งมีตราสารเอาไว้ ดังที่กล่าวข้างต้น แต่ในทางปฏิบัติทั่วไปปรากฏว่า นอกจากสิทธิซึ่งมีตราสารประเภทใบประทวนสินค้า, ใบตราส่ง, ใบหุ้น หรือ, ตัวเงิน ประเภทต่าง ๆ แล้ว สิทธิที่นำมาจำหน่ายโดยมากมักเป็นสิทธิที่ผู้จำหน่ายทรงสิทธิเหนือตัวผู้รับจำหน่ายเช่น ผู้จำหน่ายมีบัญชีเงินฝากกับธนาคาร ซึ่งถ้าพิจารณาตามสัญญาฝากทรัพย์แล้วผู้จำหน่ายย่อมทรงสิทธิในอันที่จะได้รับเงินที่ฝากคืน โดยธนาคารผู้รับฝากไม่จำเป็นต้องส่งคืนเงินตราอันเดียวกันนั้น^๑ ซึ่งผู้จำหน่ายจะเอาสิทธิที่จะถอนเงินฝากดังกล่าวมาจำหน่ายไว้กับ

^๑ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๕๗ และมาตรา ๖๗๒

ธนาคารผู้รับฝาก ทั้งนี้ เพื่อเป็นประกันหนี้ที่ผู้จำนำจะก่อให้เกิดกับผู้รับฝาก โดยมากก็ได้แก่ การกู้ยืมเงินจากธนาคาร

อย่างไรก็ดี มีข้อสังเกตว่ามักมีความสับสนเกี่ยวกับการจำนำดังกล่าวมาแล้วว่า จะเป็นการจำนำตัวเงินหรือเป็นการจำนำสิทธิซึ่งมีตราสาร เพราะหากข้อเท็จจริงปรากฏว่าเป็นการจำนำตัวเงินที่ฝากไว้กับธนาคารแล้วไม่ถือว่าเป็นการจำนำเงินฝาก เนื่องจากตามสัญญาฝากทรัพย์ตัวเงินที่ฝากตกเป็นกรรมสิทธิ์ของธนาคารไปแล้ว ดังจะพิจารณาได้จากคำพิพากษาฎีกา ดังต่อไปนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๖๑๑/๒๕๒๒

(คดีระหว่างนายเจริญ ศรีสมบูรณานนท์ โจทก์ ธนาคารกรุงศรีอยุธยา ผู้ร้อง
บ.จ.ก. ธเนศพร กับพวก จำเลย)

คดีปรากฏข้อเท็จจริงว่า จำเลยได้ทำสัญญาก่อสร้างทางกับกรมทางหลวง และได้รับค่าจ้างล่วงหน้าไปจากกรมทางหลวง โดยธนาคารผู้ร้องได้ออกหนังสือค้ำประกันไว้ต่อกรมทางหลวงว่า ถ้าจำเลยผิดสัญญา ธนาคารผู้ร้องจะรับผิดชอบใช้เงินคืนตามจำนวนที่จำเลยต้องรับผิดชอบต่อกรมทางหลวง จำเลยได้ฝากเงินประเภทฝากประจำ ไว้กับธนาคารผู้ร้องสองจำนวน ปรากฏตามใบรับฝากประจำเลขที่ ๔๐๖/๒๕๑๗ และ ๑๐๔๓/๒๕๑๘ ตามลำดับ จำเลยได้ตกลงมอบเงินฝากพร้อมใบรับฝากเงินประจำเลขที่ ๔๐๖/๒๕๑๗ และ ๑๐๔๓/๒๕๑๘ ให้ธนาคารผู้ร้อง เพื่อเป็นประกันความเสียหายของผู้ร้องที่จะต้องรับผิดชอบใช้เงินแก่กรมทางหลวงเนื่องจากการออกหนังสือค้ำประกันจำเลยไว้ และยอมให้ผู้ร้องหักเงินจากบัญชีเงินฝากของจำเลยชำระค่าเสียหายที่ธนาคารผู้ร้องจะต้องชดใช้แทนได้ทันที โดยไม่ต้องบอกกล่าวแก่จำเลยก่อนทั้งจำเลยจะไม่ถอนเงินฝากประจำรายนี้จนกว่าธนาคารผู้ร้องจะพ้นภาระความรับผิดชอบตามหนังสือค้ำประกัน ต่อมาศาลชั้นต้นได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์จำเลยเด็ดขาด และทางกรมทางหลวงได้แจ้งแก่ธนาคารผู้ร้องว่าจำเลยผิดสัญญาขอ ให้ธนาคารผู้ร้องในฐานะผู้ค้ำประกันชำระหนี้แทนจำเลย แต่ธนาคารผู้ร้องยังมีได้ชำระ ปรากฏว่าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้แจ้งอายัดเงินที่จำเลยฝากไว้กับธนาคารผู้ร้อง โดยให้ธนาคารผู้ร้องส่งเงินให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ธนาคารผู้ร้องได้โต้แย้งการอายัดดังกล่าว พร้อมทั้งยื่นคำร้องขอให้ศาลเพิกถอนคำสั่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์พิพากษายกคำร้อง

ธนาคารผู้ร้องฎีกา.

ศาลฎีกาพิเคราะห์แล้วมีปัญหาตามฎีกาของผู้ร้องว่า การที่จำเลยตกลงมอบเงินฝาก พร้อมใบรับฝากเงินประจำแก่ธนาคารผู้ร้องตามข้อเท็จจริงดังกล่าว เป็นการจำหน่ายเงินฝากหรือไม่ ศาลฎีกาเห็นว่าเงินที่จำเลยฝากไว้กับธนาคารผู้ร้อง บ่มตกเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ร้อง ผู้ร้องคงมีหน้าที่ต้องคืนให้ครบจำนวนการที่จำเลยตกลงมอบเงินฝากพร้อมใบรับฝากแก่ผู้ร้อง เพื่อเป็นประกันความเสียหายอันจะเกิดเนื่องจากการที่ธนาคารออกหนังสือค้ำประกันจำเลยนั้น เป็นเรื่องความตกลงในการฝากเงินนั่นเอง ไม่ทำให้ตัวเงินตามจำนวนในบัญชีเงินฝากตกเป็นกรรมสิทธิ์ของจำเลย โดยที่ผู้ร้องยึดไว้เป็นประกันการชำระหนี้ ความตกลงดังกล่าวไม่เป็นการจำหน่ายเงินฝาก

จากคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว การที่ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า การมอบเงินฝากพร้อมใบรับเงินฝากประจำแก่ธนาคาร เพื่อเป็นประกันหนี้ ไม่ถือเป็นการจำหน่ายเงินฝาก เพราะศาลฎีกาเห็นว่า การฝากเงินกับธนาคาร ธนาคารในฐานะผู้รับฝากไม่จำเป็นต้องส่งเงินทองตราเดียวกับที่ฝากคืนแก่ผู้ฝาก เพียงแต่ต้องคืนให้ครบจำนวนเท่านั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๗๒ ดังนั้น จึงถือว่ากรรมสิทธิ์ในเงินที่ฝากตกเป็นของธนาคารแล้ว ธนาคารมีสิทธินำเงินจำนวนดังกล่าว ออกใช้ได้แต่ต้องคืนผู้ฝากให้ครบจำนวนแม้ว่าเงินนั้นจะสูญหาย เพราะเหตุสุดวิสัย ธนาคารก็ต้องรับผิดชอบ ดังนั้นการที่ผู้ฝากแสดงเจตนาตกลงนำเงินฝากมาจำหน่าย เป็นประกันหนี้ของตนต่อธนาคารผู้รับฝาก เมื่อตัวเงินฝากตกเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้รับฝากคือธนาคารไปแล้ว ผู้ฝาก (ผู้จำหน่าย) จึงไม่มีตัวเงินที่นำมาใช้จำหน่าย จึงไม่เป็นจำหน่ายเงินฝาก ซึ่งท่านอาจารย์ จิตติ ดิงศรีทิพย์ ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับปัญหาที่ว่า จำนำเงินฝากได้หรือไม่ว่า "ตัวเงินฝากเป็นสังกะทรัพย์ และไม่มีตัวเงินที่เฉพาะเจาะจงลงไปว่าเป็นของจำเลย จึงไม่มีทรัพย์สินที่จะมอบไว้เป็นจำนำประกันการชำระหนี้ได้" นอกจากนี้ ยังมีความเห็นเกี่ยวกับข้อวินิจฉัยของศาลฎีกาที่ว่า เงินฝากตกเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ร้องสรุปได้ว่า การยืมเงินและการฝากเงินมีลักษณะใกล้เคียงกัน แต่การยืมเงินนั้นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๕๐ บัญญัติว่า ผู้ให้ยืมโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ใช้ไปสิ้นไปแก่ผู้ยืม ส่วนการฝากเงินไม่มีบัญญัติว่า กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของผู้ฝากโอนไปยังผู้รับฝาก เพียงแต่บัญญัติว่าผู้รับฝากไม่ต้องส่งคืนเงิน

ตราอันเดียวกันและใช้เงินนั้นได้ และต้องรับผิดชอบเงินสูญหาย เพราะเหตุสุจริต ตามมาตรา ๖๗๒ ดังนั้น อาจเป็นไปได้ที่การฝากเงิน กรรมสิทธิ์ยังอยู่ที่ผู้ฝากส่วนผู้รับฝากมีเพียงสิทธิครอบครอง ซึ่งหากผู้รับฝากมีเจตนาทุจริต เบียดบังเงินนั้นเป็นของตน ก็ย่อมมีความผิดฐานลักยอกทรัพย์ได้ การที่ศาลฎีกาวางหลักว่า เงินฝากตกเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้รับฝาก จึงทำให้หาความแตกต่างระหว่างการยืมเงินและการฝากเงินได้ยากยิ่งขึ้น เมื่อเป็นเช่นนี้ การจะยืมเงินหรือฝากเงินกันคงต้องแล้วแต่จะตกลงกันว่าเป็นการยืมหรือฝาก เช่น ระหว่างธนาคารโดยเฉพาะกับผู้เคยค้า น่าจะแน่นอนว่าธนาคารต้องการเงินของผู้เคยค้าไปใช้ น่าจะเป็นยืม แต่เมื่อตกลงกันว่าเป็นฝาก ก็ต้องรับเป็นฝาก

ผู้เขียนเห็นด้วยกับการที่ศาลฎีกา วิจัยจัดว่า การตกลงนำเงินฝากมาเป็นประกันการชำระหนี้ต่อธนาคาร ไม่ถือเป็นการจำนำเงินฝาก เพราะเงินฝากนั้นตกเป็นกรรมสิทธิ์ของธนาคารแล้ว ด้วยเหตุผลที่ว่า เมื่อพิจารณาบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะฝากทรัพย์ ว่าด้วยวิธีเฉพาะการฝากเงิน มาตรา ๖๗๒ แล้วจะเห็นได้ว่าบทบัญญัติมาตราดังกล่าว เป็นข้อสันนิษฐานของกฎหมายที่ว่าในการฝากเงิน ผู้รับฝากเงินไม่ต้องคืนเงินอันเดียวกันกับที่รับฝาก ผู้รับฝากใช้เงินที่ฝากได้ และแม้เงินซึ่งฝากนั้นจะได้สูญหายไปด้วยเหตุสุจริตผู้รับฝากก็ต้องคืนเงินซึ่งจากลักษณะดังกล่าวมีผู้เห็นว่า "สัญญาฝากเงินอาจถือเป็นสัญญาฝากทรัพย์นอกแบบได้อย่างหนึ่ง โดยข้อสันนิษฐานของกฎหมายดังกล่าว โดยสัญญาฝากทรัพย์นอกแบบมีลักษณะ เป็นสัญญาชนิดที่มีได้มีข้อตกลงให้ผู้รับฝากคืนทรัพย์สินอันเดียวกับที่ตนได้รับฝาก หากแต่มีข้อตกลงให้ผู้รับฝากคืนทรัพย์สินที่เป็นประเภท ชนิด และปริมาณเดียวกันเท่านั้น ทำให้สัญญาฝากทรัพย์นอกแบบมีผลทางกฎหมายแตกต่างกับสัญญาฝากทรัพย์ธรรมดาตรงที่สัญญาฝากทรัพย์นอกแบบนั้น กรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินที่ฝากหาได้ตกอยู่แก่ผู้ฝากไม่ แต่จะตกอยู่แก่ผู้รับฝาก" อย่างไรก็ดี เนื่องจากสัญญาฝากทรัพย์นอกแบบไม่มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์โดยตรง ดังนั้นเพียงพิจารณาจากบทบัญญัติ มาตรา ๖๗๒ และข้อสันนิษฐานของกฎหมายดังกล่าวจึงผลให้ถือว่า เมื่อทำสัญญาฝากเงินกรรมสิทธิ์ในเงินตราได้โอนมายังผู้รับฝากแล้ว ด้วยเหตุนี้ ผู้ฝากเงินมีเพียงสิทธิที่จะได้รับเงินคืนจากธนาคารผู้รับฝากเท่านั้น โดยธนาคาร

มาโนช สุทธิวาหนฤทธิ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยยืมฝากทรัพย์ เก็บของในคลังสินค้า ประณีประนอมยอมความ การพนันและชั้นต่อ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง), หน้า ๑๖๑.

ผู้รับฝากซึ่งมีหน้าที่จะต้องคืนเงินที่ฝากแก่ผู้ฝากไม่จำเป็นต้องคืนเงินอันเกี่ยวกันนั้นแก่ผู้ฝาก แต่ต้องคืนให้ครบจำนวน นอกจากนี้ การนำทรัพย์สินมาจำนำ อาจทำได้โดยผู้เป็นลูกหนี้ในหนี้ประธานนำทรัพย์สินมาจำนำเป็นประกันหนี้ของตนเอง หรือบุคคลภายนอกนำทรัพย์สินมาจำนำประกันหนี้ของลูกหนี้ก็ได้ การที่ผู้ฝากนำเงินฝากซึ่งเป็นกรรมสิทธิ์ของธนาคารมาใช้ประกันหนี้ของตนต่อธนาคารนั่นเอง จึงถือได้ว่าไม่มีทรัพย์สินมาส่งมอบ เพื่อจำนำกันซึ่งไม่ถือเป็นการจำนำเงิน ฝากสรุปได้ว่า การฝากทรัพย์สินที่เป็นตัวเงินถือว่าการกรรมสิทธิ์ในเงินจำนวนนั้นตกเป็นของธนาคารแล้ว ผู้จำนำจะถือเอาเงินฝากนั้นมาเป็นทรัพย์สินในการจำนำไม่ได้

จากการที่มีคำวินิจฉัยของศาลฎีกาในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๖๑๑/๒๕๒๒ ที่ว่า การนำตัวเงินฝากมาใช้ประกันหนี้ที่ธนาคารค้ำประกันผู้ฝากเงินต่อบุคคลภายนอก ไม่เป็นจำนำเงินฝากเช่นนี้ จึงมีผลทำให้ธนาคารตกอยู่ในฐานะเสียเปรียบเพราะทำให้หนี้ที่ธนาคารค้ำประกันผู้ฝากเงินต่อบุคคลภายนอกขาดหลักประกันโดยศาลฎีกาถือว่าตัวเงินฝากตกเป็นกรรมสิทธิ์ของธนาคารแล้ว ผู้ฝากไม่อาจนำเงินฝากนั้นมาเป็นวัตถุในการจำนำได้ จากข้อวินิจฉัยนี้เองทำให้เห็นว่า ตามสัญญาฝากเงิน ผู้ฝากมีเพียงสิทธิที่จะได้รับเงินคืน จากธนาคารผู้รับฝาก โดยธนาคารมีหน้าที่จะต้องคืนเงินตามจำนวนที่ฝากไว้แต่ไม่จำเป็นต้องคืนเงินทองตราอันเดียวกับที่ฝาก จึงเห็นว่าสิทธิที่ผู้ฝากจะได้รับเงินคืนจากธนาคารต่างหาก คือ สิทธิเรียกร้องอันเกี่ยวกับสังหาริมทรัพย์อันอาจนำมาจำนำกันได้ ดังนั้น เพื่อให้ผู้ฝากเงินมีโอกาสนำเงินฝากของตนมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินธุรกิจ และที่สำคัญคือ ธนาคารมีความมั่นใจในการให้กู้ยืมเงินโดยมีหลักประกันในทางปฏิบัติผู้ฝากกับธนาคารจึงได้ทำข้อตกลงจำนำสิทธิดังกล่าวเพื่อเป็นประกันการชำระหนี้อย่างใดอย่างหนึ่ง โดยจัดทำข้อตกลงดังกล่าวในรูปของสัญญา เรียกว่า หนังสือสัญญาจำนำสิทธิที่จะถอนเงินจากบัญชีเงินฝาก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

หนังสือสัญญาจำนำสิทธิที่จะถอนเงินจากบัญชีเงินฝาก

ทำที่

วันที่ เดือน พ.ศ.....

ข้าพเจ้า ขอทำหนังสือสัญญาจำนำสิทธิที่จะถอนเงินจากบัญชีเงินฝากฉบับนี้ไว้กับธนาคาร.....(ต่อไปนี้จะเรียกว่า "ธนาคาร")
ดังมีข้อความต่อไปนี้

ข้อ ๑. ตามที่ข้าพเจ้าได้ฝากเงินประเภทตามหลักฐานการรับฝากเงินของธนาคาร คือบัญชีเลขที่ซึ่งตามหลักฐานดังกล่าวแสดงว่าข้าพเจ้ามีสิทธิที่จะถอนเงินได้เป็นจำนวนบาท (.....) นั้น ข้าพเจ้ามีภาระผูกพันอยู่กับธนาคาร โดย

ข้อ ๒. เพื่อเป็นหลักประกันการชำระหนี้ให้แก่ธนาคารตามภาระผูกพันที่มีอยู่ในข้อ ๑. ที่กล่าวข้างต้นนั้น ซึ่งมีอยู่ในขณะนี้รวมดอกเบี้ยหรือภาระใด ๆ ที่จะเกิดขึ้นในภายหน้าสืบเนื่องจากภาระผูกพันดังกล่าว ข้าพเจ้าขอจำนำสิทธิที่จะถอนเงินจากบัญชีเงินฝากธนาคารของข้าพเจ้าบัญชีหมายเลขที่กล่าวข้างต้นนั้น รวมทั้งดอกเบี้ยที่มีอยู่แล้วในเวลานี้หรือที่จะได้ต่อไปในภายหน้าไว้ต่อธนาคารตลอดไปจนครบอายุการฝากและการต่ออายุการฝาก (ที่จะพึงมีในต่อไป) ทั้งนี้ จนกว่าหนี้สินภาระผูกพันที่มีอยู่กับธนาคารที่กล่าวรวมทั้งดอกเบี้ยหรือภาระผูกพันใด ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในภายหน้าสืบเนื่องจากภาระผูกพันดังกล่าวจะระงับสิ้นไป หรือจนกว่าธนาคารจะปลดภาระผูกพันดังกล่าวให้แก่ข้าพเจ้า

อนึ่ง ถ้าหากจำนวนเงินฝากตามหลักฐานการรับฝากบัญชีที่ระบุไว้ข้างต้นเปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะเพิ่มขึ้นหรือลดลง และเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ธนาคารได้ออกหลักฐานการรับฝากเงินให้ใหม่ ไม่ว่าจะออกให้ในเลขบัญชีเดิมหรือเลขบัญชีใหม่ ข้าพเจ้าก็ยอมจำนำสิทธิที่จะถอนเงินจากบัญชีเงินฝากตามหลักฐานการรับฝากที่ธนาคารออกให้ใหม่นั้น เป็นประกันการชำระหนี้ตามความที่กล่าวข้างต้นนี้เช่นกัน

ข้อ ๓. เมื่อภาระผูกพันที่ข้าพเจ้ามีอยู่ต่อธนาคารตามความที่กล่าวใน ข้อ ๑. ข้างต้นนั้น ถึงกำหนดชำระ ไม่ว่าเงินฝากรายที่กล่าวจะถึงกำหนดถอนคืนตามสิทธิของข้าพเจ้าแล้วหรือไม่ หรือเมื่อเงินฝากรายที่กล่าวข้างต้นถึงกำหนดถอนคืนตามสิทธิของข้าพเจ้าก่อนการถึงกำหนดชำระภาระผูกพันดังกล่าวในข้อ ๑. โดยไม่มีการต่ออายุเงินฝากรายนี้อีกต่อไป ข้าพเจ้าตกลงยอมให้ธนาคารดำเนินการบังคับจำนวนสิทธิที่จะถอนเงินจากบัญชีเงินฝากของข้าพเจ้าได้ทันทีทั้งสองกรณี เพื่อนำเงินที่ได้จากการบังคับจำนวนมาชำระหนี้ตามภาระผูกพันที่ข้าพเจ้ามีอยู่ต่อธนาคารนั้น และให้ถือว่าเอกสารหรือหนังสือหรือหลักฐานใด ๆ ที่ธนาคารแจ้ง แสดงการบังคับจำนวนโดยชอบนั้นเป็นหลักฐานในการหักบัญชีหรือถอนเงินฝากของข้าพเจ้าได้

เพื่อเป็นหลักฐาน ข้าพเจ้าได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน ณ วัน เดือน ปี ที่ปรากฏข้างต้น

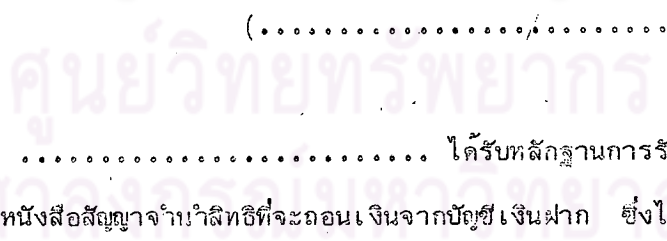
ลงชื่อผู้จำนำ
 (.....)

ลงชื่อพยาน
 (.....)

ลงชื่อพยาน
 (.....)

ธนาคาร ได้รับหลักฐานการรับฝากเงินที่กล่าวถึงในข้อ ๑. ของหนังสือสัญญาจำนำสิทธิที่จะถอนเงินจากบัญชีเงินฝาก ซึ่งได้มีการสลักหลังแสดงการจำนำไว้จากผู้จำนำ และได้จดทะเบียนการจำนำดังกล่าวไว้ในทะเบียนเงินฝากรายนี้ด้วยแล้ว

ลงชื่อผู้รับมอบอำนาจให้
 (.....) ลงชื่อแทนธนาคาร

จากตัวอย่างของหนังสือสัญญาจำหน่ายสิทธิที่จะถอนเงินจากบัญชีเงินฝากดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า ผู้จำหน่ายได้นำสิทธิที่จะถอนเงินจากบัญชีเงินฝากมาจำหน่ายเป็นประกันหนี้ไว้กับธนาคาร ซึ่งเป็นเจ้าหนี้ โดยมีการสลักหลังการจำหน่ายไว้ในหลักฐานการรับฝากเงิน และส่งมอบให้แก่ธนาคารไว้ และจะเห็นได้ว่า ข้อตกลงที่ปรากฏในหนังสือสัญญาดังกล่าว เห็นได้ชัดถึงเจตนาของคู่สัญญาในอันที่จะรับจำหน่ายสิทธิที่จะถอนเงินจากบัญชีเงินฝากเพื่อเป็นประกันหนี้หากหนี้นั้นมีได้ มีการชำระเมื่อถึงกำหนด ธนาคารในฐานะผู้รับจำหน่ายจะต้องดำเนินการเพื่อขอบังคับจำหน่ายอีกชั้นหนึ่ง

ข้อความในหนังสือสัญญาฉบับข้างต้นนี้ จะต้องไม่มีข้อความที่ระบุให้ธนาคารเจ้าหนี้มีสิทธิหักเงินตามบัญชีเงินฝากชำระหนี้ตามสัญญาเงินกู้ อันเป็นหนี้ประธานได้ทันที เพราะหากมีข้อความดังกล่าวไว้ จะเป็นการขัดกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๕๖ ที่ห้ามมิให้ผู้จำหน่ายและผู้รับจำหน่ายตกลงกันไว้ก่อนเวลาหนี้ถึงกำหนดชำระ ให้ผู้รับจำหน่ายจัดการแก่ทรัพย์สินจำหน่ายเป็นประการอื่น นอกจากบทบัญญัติทั้งหลายว่าด้วยการบังคับจำหน่าย

ตั้งคำพิพากษาฎีกาที่ ๓๑๑/๒๕๒๗ (คดีระหว่าง นายชลอ ทองสุวรรณ โจทก์ นายติเรก กวายนนท์ กับพวกจำเลย เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของนายติเรก กวายนนท์ ลูกหนี้ผู้ร้อง บ.จ.ก. ธนาคารไทยทนุ เจ้าหนี้ผู้คัดค้าน) ซึ่งปรากฏข้อเท็จจริงว่า ลูกหนี้ได้ทำสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีจากธนาคาร โดยตกลงมอบเงินฝากประจำที่ธนาคาร ซึ่งลูกหนี้ได้สลักหลังจำหน่ายไปรับฝากมอบให้ธนาคาร เพื่อเป็นประกันไว้ในสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี โดยลูกหนี้ได้ทำหนังสือยินยอมให้ธนาคารหักเงินในบัญชีเงินฝากประจำของลูกหนี้ ตามใบรับฝากที่มอบให้ไว้ นั้น เพื่อชำระหนี้แก่ธนาคารตามสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีจนครบ โดยลูกหนี้จะไม่เพิกถอนสัญญานี้หากยังไม่ได้มีการชำระหนี้จนครบถ้วน ปรากฏว่าลูกหนี้ถูกฟ้องล้มละลาย ธนาคารจึงนำเงินฝากประจำของลูกหนี้หักชำระหนี้เบิกเงินเกินบัญชี ซึ่งในประเด็นดังกล่าว ศาลฎีกาได้วินิจฉัยไว้ว่า "การที่ลูกหนี้ที่ ๑ จำหน่ายไปรับฝากเงินประจำรายนี้ไว้กับธนาคารผู้คัดค้านตามที่ทั้งสองฝ่ายรับกันมาในคำร้องและคำแถลงคัดค้าน ถึงหากจะถือว่าเป็นการจำหน่ายสิทธิ ซึ่งมีตราสารตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๕๐ ดังที่ ธนาคารผู้คัดค้านตั้งประเด็นมาในคำแก้ฎีกา ธนาคารผู้คัดค้านซึ่งเป็นเจ้าหนี้มีประกันก็มีเพียงสิทธิเหนือทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันคือใบรับฝากเงิน ประจำที่ลูกหนี้ที่ ๑ ให้ไว้แก่ธนาคารผู้คัดค้าน ตามพระราชบัญญัติ

ล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ มาตรา ๔๕ ซึ่งธนาคารผู้คัดค้านมีแต่เพียงสิทธิที่จะดำเนินการฟ้องร้องบังคับคดีเอาแก่ใบรับฝากเงินประจำดังกล่าวต่อไปได้ โดยไม่ต้องขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เท่านั้น ธนาคารผู้คัดค้านจึงไม่อาจใช้สิทธิตาม มาตรา ๔๕ แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย หักเงินตามใบรับฝากประจำดังกล่าวไว้ เพื่อชำระหนี้แก่ธนาคารผู้คัดค้านดังที่ได้แก่ฎีกาขึ้นมา นอกจากนี้ การที่ลูกหนี้ที่ ๑ กับธนาคารผู้คัดค้านได้ตกลงกันไว้ตามหนังสือยินยอมของลูกหนี้ที่ ๑ ตั้งแต่ขณะทำสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีซึ่งเป็นเวลาก่อนที่หนี้จะถึงกำหนดชำระให้ธนาคารผู้คัดค้านมีสิทธิหักเงินตามใบรับฝากเงินประจำที่จำนำไว้กับธนาคารชำระหนี้เบิกเงินเกินบัญชีได้ ถ้าลูกหนี้ที่ ๑ ไม่ชำระหนี้ก็เป็นข้อตกลงที่ให้สิทธิแก่ธนาคารผู้คัดค้านซึ่งเป็นผู้รับจำนำจัดการแก่ทรัพย์สินที่จำนำ เป็นประการอื่น นอกจากบทบัญญัติทั้งหลายว่าด้วยการบังคับจำนำ ข้อตกลงดังกล่าวนั้นย่อมไม่สมบูรณ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๕๖ ข้อตกลงยินยอมที่ลูกหนี้ที่ ๑ ให้ไว้แก่ธนาคารผู้คัดค้านดังกล่าวจึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย ธนาคารผู้คัดค้านหาสิทธิหักเงินตามใบรับฝากเงินประจำที่ลูกหนี้จำนำไว้ นั้น ชำระหนี้เบิกเงินเกินบัญชีตามข้อตกลงยินยอมดังกล่าวได้หรือไม่"

จากคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การที่ลูกหนี้จำนำใบรับฝากเงินเพื่อเป็นประกันการชำระหนี้เบิกเงินเกินบัญชีไว้ ธนาคารในฐานะผู้รับจำนำ ย่อมมีสิทธิเหนือทรัพย์สินตามใบรับฝากเงินประจำซึ่งผู้จำนำได้มอบไว้แก่ธนาคาร หากผู้จำนำไม่ยอมชำระหนี้ ผู้รับจำนำย่อมดำเนินการบังคับจำนำเอาจากลูกหนี้ได้ตามบทบัญญัติในเรื่องการบังคับจำนำแต่การที่ธนาคารได้ตกลงทำสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีกับลูกหนี้ โดยยินยอมให้มีข้อตกลง ๒ ประการ คือ ลูกหนี้ตกลงจำนำใบรับฝากเงินประจำไว้กับธนาคารเพื่อเป็นประกันหนี้ตามสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี และลูกหนี้ทำหนังสือยินยอมให้ธนาคารมีสิทธิหักเงินฝากประจำตามใบรับฝากเงินนั้น ชำระหนี้ตามสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีนั้น ข้อตกลงยินยอมดังกล่าวใช้บังคับไม่ได้ เพราะเป็นข้อตกลงที่ขัดกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๕๖ ซึ่งห้ามมิให้คู่สัญญาจำนำตกลงกันก่อนหนี้ถึงกำหนดชำระ เป็นข้อความอย่างใดอย่างหนึ่งว่า ถ้าไม่ชำระหนี้ให้ผู้รับจำนำเข้าเป็นเจ้าของทรัพย์สินจำนำหรือจัดการกับทรัพย์สินที่จำนำ เป็นประการอื่นนอกจากวิธีการบังคับจำนำตามกฎหมาย หากมีข้อตกลง เช่นว่านี้ถือว่าข้อตกลงไม่สมบูรณ์ไม่มีผลบังคับใช้ แต่สัญญาจำนำยังคงใช้บังคับได้อยู่ แต่อย่างไรก็ดี แม้หนี้ตามสัญญาจำนำจะยังบังคับได้อยู่ แต่ก็ทำให้ธนาคารต้องเสียเปรียบ เพราะไม่มีสิทธิหักเงินตามใบรับฝากเงินประจำที่ลูกหนี้จำนำไว้ ชำระหนี้เบิกเงินเกินบัญชีตามข้อตกลง

ยินยอมนั้น ธนาคาร (ผู้รับจํานำ) ได้แต่ดำเนินการฟ้องคดีเพื่อบังคับจํานำตามสิทธิ จะไปหักเงินมาใช้หนี้ก็โดยไม่ดำเนินการบังคับจํานำไม่ได้

ดังนั้น จากตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว จึงทำให้เห็นได้ว่า ในการจัดทำนิติกรรมในเรื่องการจํานำทรัพย์สินซึ่งมีตราสารแสดงสิทธินั้น ควรจัดทำโดยยึดหลักกฎหมายว่าด้วยการจํานำ กล่าวคือ ทรัพย์สินที่จํานำต้องเป็นสิ่งหาริมทรัพย์เท่านั้น และต้องมีการส่งมอบทรัพย์สินนอกจากตัวทรัพย์สินแล้ว บางกรณีหากทรัพย์สินนั้นมีตราสารแสดงสิทธิ ก็สามารถนำตราสารนั้น ๆ มาใช้ส่งมอบแทนวัตถุแห่งการจํานำโดยไม่ต้องส่งมอบทรัพย์สินตามที่ปรากฏในตราสาร โดยใช้วิธีการจํานำตราสารนั้น ๆ โดยเฉพาะ หากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ ผู้รับจํานำต้องดำเนินการบังคับจํานำเท่านั้น โดยผู้รับจํานำและผู้จํานำจะตกลงกันก่อนหรือถึงกำหนดชำระ ให้จัดการกับทรัพย์สินที่จํานำโดยวิธีอื่นนอกจากที่กฎหมายบัญญัติไว้ในเรื่องการบังคับจํานำไม่ได้ เพราะเป็นการต้องห้ามตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๔๖ หากการจัดทำนิติกรรมการจํานำทรัพย์สินซึ่งมีตราสารแสดงสิทธิถูกต้องตามหลักกฎหมายว่าด้วยการจํานำดังกล่าวข้างต้นแล้ว ก็จะทำให้นิติกรรมการจํานำดังกล่าวมีผลบังคับใช้ได้สมบูรณ์ตามกฎหมาย

อย่างไรก็ดี จากปัญหาต่าง ๆ ในผลทางกฎหมายเกี่ยวกับการที่ผู้ฝากเงินกับธนาคารตกลงทำสัญญาจํานำสิทธิที่จะถอนเงินจากบัญชีเงินฝาก ดังได้หยิบยกไว้ข้างต้น จะเห็นได้ว่า ล้วนเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากข้อเท็จจริงที่ว่า ได้มีการนำสิทธิในการถอนเงินฝากจากธนาคารมาจํานำเป็นประกันหนี้ซึ่งโดยมาก ได้แก่ หนี้อุ้มเงินกับธนาคารนั่นเอง โดยถือว่า สิทธิในการถอนเงินฝากเป็นสิทธิเรียกร้องอันเป็นสิทธิเกี่ยวกับสังหาริมทรัพย์ ซึ่งมีค่าเป็นเงิน และอาจถือเอาได้กล่าวคือ มีใบรับฝากเงินซึ่งธนาคารออกให้เป็นหลักฐาน ถือเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่ง จึงได้มีการนำสิทธิดังกล่าวมาจํานำกันอย่างแพร่หลาย โดยในการจํานำสิทธิในการถอนเงินฝากดังกล่าว ยึดหลักเกณฑ์การจํานำดังบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๔๐ ซึ่งเป็นบทบัญญัติว่าด้วยการจํานำทรัพย์สินซึ่งมีตราสารแสดงสิทธิ ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่า การจํานำสิทธิในการถอนเงินฝากดังกล่าวไม่ใช่การจํานำสิทธิซึ่งมีตราสารตามความหมายของ มาตรา ๗๔๐ แต่อย่างใด เพราะแม้ว่าสิทธิเรียกร้องที่เกี่ยวข้องด้วยสังหาริมทรัพย์จะถือเป็นทรัพย์สินอันอาจนำมาจํานำได้ก็ตาม แต่การจํานำมีองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่ง คือ ต้องมีการส่งมอบด้วยการนำสิทธิ ซึ่งเป็นทรัพย์สินไม่มีรูปร่างมาจํานำหากสิทธินั้นไม่มีตราสารแสดงสิทธิแล้ว ย่อมไม่อาจส่งมอบกันได้ แม้การบังคับจํานำก็ไม่อาจบังคับเอากับตัวสิทธิได้กฎหมายจึงได้กำหนดว่าต้องมีตราสาร

ซึ่งแสดงสิทธิในตัวทรัพย์สินหรือตัวเงินมาใช้เป็นหลักฐานในการส่งมอบ สิทธิที่จะนำมาจำนำได้จึงต้อง เป็นสิทธิซึ่งมีตราสารเท่านั้น ซึ่งกฎหมายได้กำหนดวิธีการจำนำสิทธิซึ่งมีตราสารนี้ไว้ในมาตรา ๗๕๐ สิทธิซึ่งมีตราสารตามความหมายของมาตรา ๗๕๐ นั้น ต้องมีลักษณะเป็นตราสารที่มีวัตถุประสงค์ สิทธิเป็นทรัพย์สินมีลูกหนี้ที่จะส่งมอบทรัพย์สินหรือใช้เงินตามตราสารนั้น สามารถโอนกันได้ด้วยวิธีการของตราสารนั้น ๆ และไม่ใช้เป็นหลักฐานแห่งสิทธิที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นหลักฐานในการฟ้องคดี เท่านั้น สิทธิซึ่งมีตราสารตามความหมายของ มาตรา ๗๕๐ จึงได้แก่ สิทธิที่จะได้รับเงินตาม ตัวเงิน มีตราสารคือ ตัวเงิน สิทธิที่จะได้รับเงินปันผลจากบริษัทมีตราสารแสดงสิทธิคือ ใบหุ้น สิทธิในสินค้าระหว่างขนส่งมีตราสาร คือ ใบตราส่งสิทธิในสินค้าที่ฝากไว้มีตราสารคือใบประทวน สินค้า เมื่อเป็นดังนี้ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าใบรับฝากเงินที่ธนาคารออกให้แก่ผู้ฝาก เป็นเพียง หลักฐานแสดงว่าธนาคารได้รับฝากเงินจากลูกค้าเท่านั้น ไม่ถือเป็นตราสารตามความหมายของ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๕๐ อีกทั้งได้กล่าวแล้วว่าสิทธิที่จะจำนำได้ต้องเป็น สิทธิซึ่งมีตราสารเท่านั้น ซึ่งได้แก่ ตราสารแสดงสิทธิตั้งบัญญัติไว้ใน มาตรา ๗๕๐ - มาตรา ๗๕๓ ซึ่งได้แก่ ใบประทวนสินค้า ใบตราส่ง ตัวเงิน และใบหุ้นเมื่อใบรับฝากไม่ใช่ตราสารตาม ความหมายของประมวลแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๕๐ แล้ว การจำนำสิทธิในการถอนเงินฝาก แม้จะทำในรูปของข้อตกลงกันก็ตาม จึงไม่ใช่การจำนำสิทธิซึ่งมีตราสารแต่อย่างใด

นอกจากนี้แล้ว แม้คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๑๑/๒๔๒๗ เอง ยังได้รับวินิจฉัยไว้ตอนหนึ่งว่า "...การที่ลูกหนี้ที่ ๑ จำนำใบรับฝากเงินประจำรายนี้ไว้กับธนาคารผู้คัดค้านตามที่ทั้ง ๒ ฝ่าย ปรึกษามาในคำร้องและคำแถลงคัดค้าน ถึงหากจะถือว่าเป็นการจำนำสิทธิซึ่งมีตราสารตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๕๐ ดังที่ ธนาคารผู้คัดค้านตั้งประเด็นมาในคำแก้ ฎีกา..." การที่ศาลฎีกาใช้ถ้อยคำว่า "ถึงหากจะถือว่าเป็น" เช่นนี้ แสดงให้เห็นว่าศาลฎีกา เองก็เกิดความไม่แน่นอนว่า การนำใบรับฝากเงินมาเป็นประกันนี้จำนำจะถือ เป็นการจำนำ สิทธิซึ่งมีตราสารตามความหมายของ มาตรา ๗๕๐ หรือไม่ ผู้เขียนมีความเห็นว่า การที่ศาล ฎีกาใช้ถ้อยคำเช่นนี้เป็นเพราะในเรื่องนี้มิใช่เป็นประเด็นโดยตรงในคดี แม้ในคำพิพากษาฎีกา นั้นเองจะได้รับวินิจฉัยไปในทำนองรับว่า เป็นการจำนำสิทธิในการถอนเงินฝากก็ตาม ซึ่งผู้เขียน เอง ด้วยความเคารพไม่เห็นด้วย เพราะตั้ง ได้กล่าวแล้วว่า การจำนำทรัพย์สินซึ่งมีตราสาร แสดงสิทธิไว้ นั้น ผู้เขียนเห็นว่า ตราสารซึ่งใช้แสดงสิทธินั้น เฉพาะใบประทวนสินค้า ใบตราส่ง ใบหุ้นและตัวเงินเท่านั้นที่นำมาใช้เป็น เครื่องมือในการจำนำ ส่วนการนำใบรับฝากมาเป็นตราสาร เพื่อเป็นเครื่องมือในการจำนำสิทธิในการถอนเงินฝาก ไม่ถือเป็นการจำนำสิทธิซึ่งมีตราสาร

แต่อย่างใด นอกจากนี้แล้ว การยอมรับให้มีการจำหน่ายสิทธิในการถอนเงินฝากได้ จะไม่ตรงกับเจตนารมณ์ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๕๐ ที่ว่า เป็นการจำหน่าย "ทรัพย์สินซึ่งเป็นสิทธิซึ่งมีตราสาร"

นอกจากสมุดคู่ฝากซึ่งในทางปฏิบัติมักมีการนำไปใช้เป็นหลักประกันการชำระหนี้ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ในปัจจุบัน นี้การประกอบธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ยังมีบริการการรับฝากเงินอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งธนาคารจะออกใบรับฝากเงินที่เรียกว่า ซี.ดี. (C.D.- Certificate of Deposit) ให้แก่ลูกค้าของธนาคาร ใบรับฝากเงินประเภทนี้เป็นบัตรเงินฝากที่ธนาคารออกให้แก่ลูกค้าเมื่อลูกค้าเอาเงินไปฝาก โดยเงินฝากประเภทนี้จัดอยู่ในเงินฝากประเภทฝากประจำ ในบัตรเงินฝากดังกล่าวจะมีข้อความระบุชื่อผู้ฝาก จำนวนเงินที่ฝาก (ซึ่งวงเงินขั้นต่ำของเงินฝากประเภทนี้ ธนาคารมักจะกำหนดไว้ว่าต้องไม่ต่ำกว่า ๑๐๐,๐๐๐ บาท) กำหนดเวลาอนคินที่แน่นอน (ซึ่งอาจเป็นระยะเวลา ๓ เดือน ๖ เดือน หรือ ๑๒ เดือนแล้วแต่กรณี) รวมทั้งอัตราดอกเบี้ย การรับฝากเงินประเภทนี้เมื่อครบกำหนดฝาก ลูกค้าสามารถนำบัตรเงินฝากชนิดนี้ไปขอให้ธนาคารคืนเงินพร้อมดอกเบี้ย นอกจากนี้บัตรเงินฝากประเภทนี้ธนาคารยอมให้ผู้ฝากทำการโอนต่อไปยังบุคคลอื่นได้ จึงมีปัญหาว່ว่าบัตรเงินฝากประเภทนี้ จะนำมาใช้จำหน่ายเป็นประกันหนี้ได้หรือไม่

ก่อนที่จะตอบข้อสงสัยดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนเห็นสมควรที่จะต้องพิจารณาก่อนว่า บัตรเงินฝากประจำประเภทนี้ จะจัดอยู่ในความหมายของ "สิทธิซึ่งมีตราสาร" ตามบทบัญญัติในมาตรา ๗๕๐ หรือจัดอยู่ในความหมายของ "ตราสารชนิดออกให้แก่บุคคลเพื่อเช่าสิ่ง" ตามบทบัญญัติในมาตรา ๗๕๑ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือไม่ เพราะถ้าจัดอยู่ในประเภทใดประเภทหนึ่งดังกล่าวนี้แล้วก็อาจนำไปจำหน่ายเพื่อเป็นประกันการชำระหนี้ได้ โดยอาศัยบทบัญญัติของกฎหมายที่อนุญาตให้ทำได้แต่ถ้าไม่อาจจัดอยู่ในความหมายของทั้งสองมาตราดังกล่าวนี้แล้ว คงไม่อาจนำไปจำหน่ายเพื่อเป็นประกันการชำระหนี้ได้ ข้อที่ว่า บัตรเงินฝากประจำที่ธนาคารได้ออกให้ดังกล่าวข้างต้นนั้น จะถือว่าเป็นตัวเงินหรือไม่นั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่าการประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๔๔ บัญญัติไว้ว่า "อันตัวเงินตามความหมายแห่งประมวลกฎหมายนี้มีสามประเภท ๆ หนึ่งคือตัวแลกเงินประเภทหนึ่งคือตัวสัญญาใช้เงิน ประเภทหนึ่งคือเช็ค" ดังนั้น บัตรเงินฝากหรือ ซี.ดี. แม้จะมีลักษณะเป็นเอกสารที่สามารถเปลี่ยนแปลงสภาพเป็นเงินสดได้ทันทีแม้ยังไม่ครบกำหนดระยะเวลาการฝาก และยังสามารถโอนบัตรเงินฝากให้แก่

ให้แก่ผู้อื่นได้ก็ตาม แต่บัตรเงินฝากประเภทนี้ไม่ถือว่าเป็นตัวเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๔๔ แต่อย่างใด บัตรเงินฝากประเภทนี้เป็นเพียงเอกสารที่ธนาคารออกให้แก่ผู้ฝากเงิน เพื่อแสดงว่าธนาคารได้รับฝากเงินตามจำนวนที่ระบุในบัตรเงินฝากนั้น และมีความผูกพันตามสัญญาที่จะจ่ายเงินคืนแก่ผู้ถือบัตรเมื่อครบกำหนดเวลา อันเป็นความผูกพันตามสัญญาฝากทรัพย์ นอกจากนี้ แม้บัตรเงินฝากประเภทนี้จะสามารถโอนให้แก่บุคคลอื่นต่อไปได้ก็ตาม แต่การโอนดังกล่าวไม่ใช่การโอนแบบโอนตัวเงิน เพราะตัวเงินนั้นมีลักษณะโดยเฉพาะที่ว่า ต้องเป็นเอกสารที่โอนเปลี่ยนมือได้ง่าย ดังนั้นเพียงแต่ส่งมอบหรือสลักหลังและส่งมอบก็เพียงพอแล้ว ส่วนการโอนบัตรเงินฝากนั้น ถือเป็นการโอนสิทธิเรียกร้องทั่วไป คือเป็นการที่เจ้านิติโอนสิทธิที่ตนมีอยู่เหนือลูกหนี้ให้แก่บุคคลอื่น เพื่อให้บุคคลผู้รับโอนเป็นเจ้านิติไปเรียกร้องเอากับลูกหนี้ได้ การโอนสิทธิเรียกร้องนี้ โดยทั่วไปต้องทำเป็นหนังสือและบอกกล่าวการโอนให้ลูกหนี้ทราบด้วย ทั้งนี้โดยผลของบทบัญญัติ มาตรา ๓๐๖ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

จากข้อพิจารณาข้างต้นผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า บัตรเงินฝากชนิดโอนได้ไม่ใช่ตัวเงินตามความหมายของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แม้จะโอนได้แต่ก็เป็น การโอนในลักษณะโอนสิทธิเรียกร้อง ไม่ใช่การโอนแบบตราสารเปลี่ยนมือ และมีลักษณะเป็นเพียงใบรับฝากเงินประเภทประจำอีกอย่างหนึ่งซึ่งธนาคารออกให้เป็นหลักฐานแก่ผู้ฝากเงิน เพื่อแสดงว่าธนาคารได้รับเงินฝากไว้ และผูกพันที่จะต้องจ่ายเงินคืนแก่ผู้ฝากเมื่อครบกำหนดเวลา ซึ่งไม่ใช่ลักษณะสิทธิซึ่งมีตราสารตามความหมายของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๕๐ ซึ่งสิทธิซึ่งมีตราสารดังกล่าวนี้มีลักษณะที่ว่า เมื่อตราสารไปอยู่กับผู้ใด สิทธิจะตามไปกับตราสารนั้น เจ้านิติผู้ครอบครองตราสารชนิดนี้เท่ากับครอบครองสิทธิและสามารถที่จะขายทอดตลาดเปลี่ยนสิทธิเป็นเงินได้เหมือนสิ่งหาริมทรัพย์ที่จับต้องได้ แต่สำหรับบัตรเงินฝากที่กล่าวถึงนี้ ดังได้กล่าวแล้วว่า มีลักษณะเป็นเพียงใบรับฝากเงินประเภทหนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ฝากมีสิทธิที่จะขอให้ธนาคารคืนเงินตามจำนวนที่ระบุไว้พร้อมทั้งดอกเบี้ยให้แก่ตนได้โดยวิธีโอนสิทธิเรียกร้องธรรมดาโดยทั่วไป ดังนั้นจึงเห็นว่าไม่อาจใช้บัตรเงินฝากมาจําเป็นประกันหนี้ได้ แม้ว่าในปัจจุบัน ทางปฏิบัติของธนาคารจะยินยอมให้นำบัตรเงินฝากประเภทนี้ไปใช้ประกันหนี้ได้ในทำนองเดียวกับการใช้เงินฝากประจำเป็นหลักประกันหนี้ โดยนำเอาสมุดฝากเงินมาเป็นเครื่องมือในการส่งมอบแทนก็ตาม แต่เมื่อบัตรเงินฝากไม่ใช่สิทธิซึ่งมีตราสารตามความหมายของ มาตรา ๗๕๐ เช่นเดียวกับที่ได้ให้ความเห็นในเรื่องเกี่ยวกับสมุดเงินฝาก ผู้เขียนจึงเห็นว่าบัตรเงินฝากไม่อาจนำมาใช้จําได้เช่นกัน

อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติที่ทำกันอยู่ในขณะนี้ เมื่อลูกค้ามาติดต่อขอกู้เงินจากธนาคาร ลูกค้ามักจะนำสิทธิที่มีอยู่ตามสัญญาฝากทรัพย์มาใช้เป็นหลักประกันหนี้เงินกู้ ซึ่งธนาคารมักจะให้ลูกค้า (ผู้ฝากเงิน) ทำสัญญาโดยใช้ชื่อสัญญาว่า สัญญาจำนำสิทธิที่จะถอนเงินจากบัญชีเงินฝาก ดังรายละเอียดของสัญญาที่ได้ยกมากล่าวข้างต้นแล้วนั้น จากการที่ผู้เขียนได้วิเคราะห์บทบัญญัติของกฎหมาย มาตรา ๗๕๐ และแม้ในขณะนี้จะได้มีคำพิพากษาฎีกาที่ ๓๑๑/๒๕๒๗ วินิจฉัยในเรื่องนี้ไว้แล้วก็ตาม ผู้เขียนมีความเห็นว่า เมื่อเกิดปัญหาขึ้นโดยตรงธนาคารอาจจะอ้างว่าตนเองมีฐานะเป็นเจ้าของนี้ผู้รับจำนำไม่ได้ ทั้งนี้ เนื่องจากเหตุผลที่ว่า บัตรเงินฝากหรือสมุดบัญชีเงินฝากไม่น่าที่จะอยู่ในความหมายของสิทธิซึ่งมีตราสารตามความมุ่งหมายของบทบัญญัติ มาตรา ๗๕๐ เพราะฉะนั้นเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาดังกล่าว ธนาคารควรที่จะเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการนำสิทธิที่จะถอนเงินฝากจากธนาคาร มาจำนำเป็นประกันหนี้มาเป็นการทำข้อตกลงโดยใช้ชื่อว่า "ข้อตกลงมอบสิทธิการรับเงินฝากเพื่อการชำระหนี้" โดยมีรายละเอียดของข้อตกลงดังนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อตกลงมอบสิทธิการรับเงินฝากเพื่อการชำระหนี้

ทำที่

วันที่เดือน.....พ.ศ.....

ข้าพเจ้าอายุ.....ปี

อยู่บ้านเลขที่ถนน

แขวง/ตำบลเขต/อำเภอ

จังหวัด..... เป็นผู้ฝากเงินกับธนาคาร

.....ปรากฏตามรายการดังนี้ คือ บัญชีเงินฝากประเภท

.....ตามหลักฐานการรับฝากเงินของธนาคาร คือ

.....บัญชีเลขที่จำนวนเงิน.....

.....บาท (.....)

ซึ่งต่อไปนี้จะรวมเรียกว่า "เงินฝาก" โดยข้าพเจ้าผู้ฝากเงินได้มอบใบรับเงินฝาก และ/หรือ

สมุดคู่ฝากดังกล่าวข้างต้นให้แก่ธนาคาร

และขอให้ความยินยอมตกลงดังต่อไปนี้

ข้าพเจ้าตกลงยินยอมมอบสิทธิการรับเงินฝากพร้อมทั้งดอกเบี้ยที่จะเกิดขึ้นตามราย

การข้างต้นให้เป็นสิทธิของธนาคารเพื่อที่จะได้นำไปชำระหนี้ เบิกเงินเกินบัญชี หนี้เงินกู้ หนี้

เกี่ยวกับการค้ำประกัน หนี้เกี่ยวกับเลตเตอร์ออฟเครดิต หนี้เกี่ยวกับทรัสต์รีซิท หนี้เกี่ยวกับการ

การขายลดหรือรับช่วงขายลดตัวเงิน หนี้อันเกิดจากการที่ธนาคารได้เข้ารับอาวัล/รับรอง

ตัวเงิน หรือหนี้อื่น ๆ ที่เกี่ยวกับตัวเงินหนี้ที่เกี่ยวกับการที่ธนาคารออกหนังสือค้ำประกันและหนี้

อื่นใดในบรรดาที่ข้าพเจ้าหรือ

(ซึ่งต่อไปนี้เรียกว่า "ลูกหนี้ที่กล่าวมาแล้ว") มีอยู่กับธนาคารในเวลา

และ/หรือ หนี้ที่จะมีกับธนาคารต่อไปในภายหน้า ภายในวงเงิน

(.....) ซึ่งข้าพเจ้าหรือลูกหนี้ที่กล่าวมาแล้วมีภาระ

ผูกพันที่ต้องชำระหนี้ให้แก่ธนาคารโดยข้าพเจ้าตกลงว่า เมื่อถึงคราวที่ข้าพเจ้าหรือลูกหนี้ที่กล่าว

นามแล้วไม่ชำระหนี้หรือผิดสัญญาไม่ว่าด้วยเหตุใด ๆ ก็ตามเป็นสิทธิของธนาคารที่จะนำเงิน
ฝากพร้อมทั้งดอกเบี้ยที่เกิดขึ้นชำระหนี้ดังกล่าวรวมตลอดทั้งดอกเบี้ย อนุพันธ์แห่งหนี้และค่า
เสียหายอันเกิดขึ้นจากการผิดนัดไม่ชำระหนี้ ซึ่งข้าพเจ้าหรือลูกหนี้ที่กล่าวนามแล้วมีภาระต้อง
ชำระหนี้ให้แก่ธนาคารจนครบถ้วนโดยทันที

เพื่อเป็นหลักฐานจึงได้ลงลายมือชื่อให้ไว้ เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน ณ วัน เดือน
ปี ดังกล่าวข้างต้น

ลงชื่อ.....ผู้ฝากเงิน/เจ้าของบัญชี

ลงชื่อ.....พยาน

ลงชื่อ.....พยาน

ศูนย์วิทยพัชการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากลักษณะข้อตกลงมอบสิทธิการรับเงินฝากเพื่อการชำระหนี้ ดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าเป็นข้อตกลงที่ลูกหนี้ (ผู้ฝาก) ได้ทำข้อตกลงที่จะชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ (ธนาคาร) โดยให้ธนาคารมีสิทธิที่จะดำเนินการบังคับชำระหนี้จากเงินของลูกหนี้ที่มีอยู่ในบัญชี กรณีเช่นนี้ย่อมไม่ใช่ลักษณะของหนี้เกื่อนกัน เพราะว่าการที่หนี้จะเกื่อนกัน อันมีผลทำให้หนี้ระงับนั้น อาจมาจากข้อตกลงในการโอนสิทธิเรียกร้อง หรือผลทางกฎหมายแต่ตามเรื่องที่พิจารณาอยู่เป็นกรณีที่ลูกหนี้ (ผู้ฝาก) ได้ทำข้อตกลงที่จะให้สิทธิเจ้าหนี้ (ธนาคาร) ในการที่จะนำเงินของลูกหนี้ที่มีอยู่ในบัญชีของลูกหนี้ชำระหนี้ที่ลูกหนี้เป็นหนี้ธนาคารอยู่ อันจัดได้ว่าเป็นข้อตกลงในการชำระหนี้โดยตรง ไม่ใช่เป็นข้อตกลงในการโอนสิทธิเรียกร้องที่จะก่อให้เกิดผลที่ทำให้ความเป็นลูกหนี้และเจ้าหนี้ตกอยู่ในตัวบุคคล (ธนาคาร) เดียวกัน แต่อย่างใด และก็ไม่มีความหมายบัญญัติไว้เลยว่าหากลูกหนี้ (ผู้ฝาก) ไม่ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ (ธนาคาร) แล้ว ให้ธนาคารมีสิทธิเข้าเป็นเจ้าหนี้ในเงินฝากดังกล่าวนั้นได้ ฉะนั้นลักษณะของข้อตกลงที่ลูกหนี้ทำไว้กรณีข้างต้นนี้ จึงไม่ต้องด้วยบทบัญญัติว่าด้วยหนี้เกื่อนกัน ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๕๓

มีข้อนำพิจารณาต่อไปว่า ถ้าหากธนาคารบังคับชำระหนี้โดยนำเงินจากบัญชีของลูกหนี้ชำระหนี้ที่ลูกหนี้เป็นหนี้ธนาคารอยู่ ถ้าเงินที่มีอยู่ในบัญชีไม่พอชำระหนี้ ปัญหาที่ว่า ธนาคารจะบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ในส่วนที่ยังค้างชำระอยู่อีกได้หรือไม่

ปัญหาดังกล่าวนี้ ผู้เขียนเห็นว่า เมื่อธนาคารดำเนินการนำเงินฝากชำระหนี้ที่ลูกหนี้ (ผู้ฝาก) เป็นหนี้ธนาคารอยู่ โดยอาศัยข้อตกลงที่ลูกหนี้ทำไว้กับธนาคารดังกล่าวข้างต้นแล้ว ย่อมถือได้ว่าเป็นการชำระหนี้ ย่อมมีผลทำให้หนี้นั้นระงับลงเท่าจำนวนที่ธนาคารได้รับจากการชำระหนี้ตามจำนวนเงินฝากที่มีอยู่ในบัญชีของลูกหนี้ เมื่อยังมีหนี้ค้างชำระอยู่อีก ลูกหนี้ (ผู้ฝาก) ก็ต้องชำระหนี้ส่วนที่ยังค้างอยู่แก่เจ้าหนี้ (ธนาคาร) ตามหลักทั่วไปในเรื่องหนี้

๔.๒ ปัญหาในเรื่องการบังคับจำหน่ายเกี่ยวกับการแสดงเจตนาหักกลบลบหนี้

เมื่อหนี้ประธานที่มีการจำหน่ายถึงกำหนดชำระ หากลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้เจ้าหนี้ออมแสดงเจตนาบังคับจำหน่ายเพื่อนำทรัพย์สินที่จำหน่ายออกขายทอดตลาดเอาชำระหนี้ได้เลย โดยไม่ต้องฟ้องศาลขอให้บังคับให้ แต่ถึงแม้เจ้าหนี้จะไม่ต้องฟ้องศาลในการบังคับจำหน่ายก็ตาม บางครั้งการที่เจ้าหนี้จะต้องดำเนินการบังคับจำหน่ายอาจก่อความยุ่งยากเพราะเจ้าหนี้จะต้องดำเนินการเกี่ยวกับการขายทอดตลาดทรัพย์สินที่จำหน่าย ดังนั้น ถ้าในกรณีที่ผู้จำหน่ายไว้ซึ่งสิทธิที่จะเรียกร้องให้ผู้รับจำหน่ายชำระหนี้ให้แก่นิตตามสิทธิที่มีอยู่ ซึ่งในขณะที่เดียวกันผู้จำหน่ายได้เอาสิทธินั้นไปจำหน่ายเป็นประกันหนี้ไว้กับผู้รับจำหน่ายซึ่งแต่เดิมเป็นลูกหนี้แห่งสิทธิ ดังนั้น เมื่อความเป็นหนี้ระหว่างบุคคล ๒ คน ผลัดกันเป็นเจ้าหนี้ลูกหนี้ในตัวคนเดียวกัน เขาจะสามารถแสดงเจตนาหักกลบลบหนี้ได้หรือไม่ ซึ่งหากเอาเรื่องหักกลบลบหนี้มาใช้บังคับได้ ก็อาจจะเป็นประโยชน์แก่ผู้รับจำหน่ายที่จะต้องยุ่งยากในการบังคับจำหน่าย

การหักกลบลบหนี้เป็นวิธีการระงับหนี้วิธีหนึ่ง โดยที่ลูกหนี้ของหนี้รายหนึ่งได้เป็นเจ้าหนี้ในหนี้อีกรายหนึ่ง และลูกหนี้ในหนี้รายที่สองเป็นเจ้าหนี้ในรายต้น ดังนี้ หนี้ทั้งสองจึงหักกลบลบกันไป^๑

หลักเกณฑ์ทั่วไปของการหักกลบลบหนี้ก็คือ บุคคลสองคนต่างมีความผูกพันซึ่งกันและกัน ในหนี้สองราย ซึ่งบุคคลสองคนต่างฝ่ายก็เป็นเจ้าหนี้ลูกหนี้กันและกันนั่นเอง นอกจากนี้ หนี้ดังกล่าวต้องเป็นหนี้ซึ่งเจ้าหนี้มีสิทธิเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๔๔ หนี้สองรายดังกล่าว ต้องมีวัตถุเป็นอย่างเดียวกัน กล่าวคือ หนี้ทั้งสองมีวัตถุประสงค์ที่จะพึงใช้ในการชำระหนี้เป็นอย่างเดียวกันและหนี้ทั้งสองรายนั้นถึงกำหนดชำระแล้ว หมายความว่า หนี้ทั้งสองรายจะต้องอยู่ในสภาพที่จะเรียกร้องให้ชำระได้ในขณะนั้น เมื่อถึงกำหนดชำระแล้ว คู่กรณีฝ่ายหนึ่งยอมแสดงเจตนาขอหักกลบลบหนี้ได้ ทั้งนี้เป็นไปตามบทบัญญัติ มาตรา ๓๔๑ และมาตรา ๓๔๒

^๑ จีต เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะนิติกรรมและหนี้ พิมพ์ครั้งที่ ๒ พุทธศักราช ๒๕๒๒ แก้ไขเพิ่มเติมโดยนายจิตติ ดิงศภัทย์, (กรุงเทพมหานคร : เอราร่วมการพิมพ์) หน้า ๕๖๖.

แม้เจ้าหนี้และลูกหนี้อาจจะแสดงเจตนาหักกลบลบหนี้ถ้าข้อเท็จจริงเป็นไปตามหลักเกณฑ์ เรื่องการหักกลบลบหนี้ก็ตาม แต่ก็มีกรณีที่ห้ามมิให้ทำการหักกลบลบหนี้ นั่นคือ หากสภาพแห่งหนี้ไม่ เปิดช่องให้หักกลบลบหนี้ได้ตามบทบัญญัติ มาตรา ๓๔๑ วรรค ๑ หรือในกรณีที่คู่กรณีได้แสดง เจตนาไม่ให้มีการหักกลบลบหนี้ ตามบทบัญญัติ มาตรา ๓๔๑ วรรค ๒ หรือในกรณีที่สิทธิเรียกร้อง ยังมีข้อต่อสู้อยู่ตามบทบัญญัติ มาตรา ๓๔๔ หรือในกรณีที่หนี้นั้นเกิดจากการอันมิชอบด้วยกฎหมาย ตามบทบัญญัติ มาตรา ๓๔๖ หรือในกรณีที่สิทธิเรียกร้องนั้นศาลสั่งยึดไม่ได้ ตามบทบัญญัติ มาตรา ๓๔๗

ผลของการหักกลบลบหนี้ ก็คือ สามารถหักกลบลบหนี้ได้เท่าส่วนจำนวนที่ตรงกัน กล่าวคือ ถ้าหนี้ทั้งสองที่หักกลบลบหนี้มีเท่ากัน หนี้ทั้งสองก็จะระงับสิ้นไปทั้งคู่ แต่ถ้าหนี้ทั้งสอง รายมีจำนวนไม่เท่ากัน ผลย่อมเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๔๑ ที่ว่า "ลูกหนี้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งย่อมจะหลุดพ้นจากหนี้ของตนด้วยหักกลบลบกันได้เพียงเท่าจำนวนที่ตรงกัน" / ดังนั้น หนี้ส่วนที่เหลือก็ยังคงเป็นหนี้กันต่อไป

สำหรับกรณีตามปัญหาข้างต้นที่ว่า ผู้จำหน่ายโรงไวซึ่งสิทธิที่จะเรียกร้องให้ผู้รับจำหน่าย ชำระหนี้ให้แก่ตนตามสิทธิที่มีอยู่ และในขณะที่เดียวกันผู้จำหน่ายได้เอาสิทธินั้นไปจำหน่าย เป็นประกันหนี้ ไว้กับผู้รับจำหน่ายซึ่งแต่เดิมเป็นลูกหนี้แห่งสิทธินั้น เห็นว่าหากคู่กรณีต้องการแสดงเจตนาหักกลบลบหนี้ เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการบังคับจำหน่าย ย่อมหมายความว่าคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะต้อง แสดงเจตนาที่จะหักกลบลบหนี้ หรือทำสัญญาหักกลบลบหนี้ไว้ก่อนหนี้จะถึงกำหนดชำระ ซึ่งกรณีจะเป็น การต้องห้ามตามบทบัญญัติ มาตรา ๗๕๖ ที่ห้ามผู้จำหน่ายและผู้รับจำหน่ายตกลงกันก่อนเวลาหนี้ ถึงกำหนดชำระ ให้ผู้รับจำหน่ายจัดการทรัพย์สินเป็นประการอื่นนอกจากบทบัญญัติในเรื่องการบังคับ จำหน่าย ดังนั้น แม้การหักกลบลบหนี้คู่กรณีจะตกลงกันในรูปของสัญญาได้ แต่ถ้าเป็นสัญญาที่ทำ ก่อนหนี้จำหน่ายถึงกำหนดชำระแล้ว ข้อตกลงดังกล่าวย่อมใช้บังคับไม่ได้ เว้นแต่จะเป็นการตกลง หักกลบลบหนี้กันเมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระแล้ว การตกลงกันเพื่อหักกลบลบหนี้โดยไม่ต้องดำเนินการ บังคับจำหน่ายย่อมกระทำไม่ได้

เช่นเดียวกันกับกรณีที่ผู้ฝากเงินนำสิทธิตามใบรับฝากเงินไปจำหน่ายกับธนาคารผู้รับฝาก เงิน เพื่อเป็นประกันหนี้ที่ธนาคารค้าประกันผู้ฝากเงินต่อบุคคลภายนอก จะเห็นว่าผู้ฝากเงินเป็น เจ้าหนี้ธนาคารผู้รับฝากตามสัญญาฝากทรัพย์ ส่วนธนาคารเป็นเจ้าหนี้จำหน่ายในการค้าประกันผู้

ฝากเงินต่อบุคคลภายนอก หากหนี้ทั้งสองรายถึงกำหนดชำระแล้ว ย่อมสามารถหักกลบบหนี้กันได้ตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๔๑ ซึ่งเมื่อแสดงเจตนาหักกลบบหนี้ตามบทบัญญัติ มาตรา ๓๔๒ แล้ว หนี้ก็จะระงับสิ้นไปตามจำนวนที่หักกันได้ ซึ่งเกี่ยวกับการหักกลบบหนี้ในกรณีดังกล่าว ท่านอาจารย์ จิตติ ดิงศรัทีย ได้ให้ความเห็นไว้ในหมายเหตุคำพิพากษาฎีกาที่ ๒๖๑๑/๒๕๒๒ ดังนี้" เรื่องนี้แปลกออกไปอีก คือ ธนาคารรับจำนำสิทธิตามใบรับฝากเงินซึ่งธนาคารเองเป็นลูกหนี้ ในกรณีที่ ก. จำนำใบรับฝากเงินซึ่งธนาคารเองเป็นลูกหนี้ ในกรณีที่ ก จำนำใบรับฝากเงินนี้แก่ ข แม้ ข จะเป็นลูกหนี้ ก อยู่จำนวนหนึ่ง ไม่ใช่หนี้ตามใบฝาก ข ก็คงรับจำนำใบรับฝากเงินของ ก ได้ เมื่อถึงคราวชำระหนี้ก็คงหักกลบบหนี้กันได้ตามวิธีธรรมดา ตามมาตรา ๓๔๑ ไม่มีอะไรขัดข้อง เช่น ธนาคารเป็นเจ้าของหนี้ที่ให้ผู้ฝากกู้ และในขณะเดียวกันผู้ฝากเงินเป็นเจ้าของหนี้ในเงินที่ฝากธนาคารไว้ เมื่อไม่ต้องการหักกลบบหนี้ก็ไม่แสดงเจตนาไปตาม มาตรา ๓๔๒ ถ้าแสดงเจตนาหักกลบบหนี้ตาม มาตรา ๓๔๒ เมื่อใด หนี้ก็จะระงับสิ้นไปตามจำนวนที่หักกันได้ตามมาตรา ๓๔๑"

อย่างไรก็ดีใน กรณีที่หนี้ถึงกำหนดชำระไม่พร้อมกันแล้วเห็นว่า ไม่อาจหักกลบบหนี้ได้ ทั้งนี้ เพราะตามหลักเกณฑ์ เรื่องการหักกลบบหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๔๑ วรรค ๑ นั้น การจะหักกลบบหนี้กันได้ต้องปรากฏว่าหนี้ทั้งสองรายถึงกำหนดชำระแล้ว หมายความว่า หนี้ทั้งสองรายจะต้องอยู่ในสภาพที่จะเรียกร้องให้ชำระหนี้ได้ในขณะนั้น หากหนี้รายหนึ่งถึงกำหนดชำระแล้วแต่อีกรายหนึ่งไม่ถึงกำหนดชำระแล้วก็จะหักกลบบหนี้กันไม่ได้^๑

ดังนั้น ถ้าผู้จำนำทรงไว้ซึ่งสิทธิที่จะเรียกร้องให้ผู้รับจำนำชำระหนี้ให้แก่ตนตามสิทธิที่มีอยู่และในขณะเดียวกันผู้จำนำได้เอาสิทธินั้นไปจำนำ เป็นประกันหนี้กับผู้รับจำนำซึ่งแต่เดิม เป็นลูกหนี้แห่งสิทธิ หากสิทธิเรียกร้องของผู้จำนำถึงกำหนดชำระพร้อมกับหนี้จำนำ โดยผู้กู้ไม่ได้ประสงค์จะให้มีการบังคับจำนำแล้ว หนี้นั้น ย่อมหักกลบบหนี้กันได้ด้วยการแสดงเจตนาของผู้กู้ ทั้งนี้เพราะกฎหมาย เรื่องการจำนำห้าม เฉพาะการตกลงก่อนหนี้ถึงกำหนดชำระให้จัดการทรัพย์สินที่จำนำ เป็นอย่างอื่นนอกจากบทบัญญัติว่าด้วยการบังคับจำนำเท่านั้น แต่ถ้าหนี้ถึงกำหนดชำระแล้ว การตกลงจัดการทรัพย์สินที่จำนำ เป็นประการอื่นไม่ต้องห้ามแต่อย่างใด

^๑จิต เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะนิติกรรมและหนี้ พิมพ์ครั้งที่ ๒ พุทธศักราช ๒๕๒๒ แก้ไขเพิ่มเติมโดยนายจิตติ ดิงศรัทีย (กรุงเทพมหานคร : เอร่าวิธการพิมพ์) หน้า ๕๔๘.

๔.๓ ปัญหาในเรื่องเจ้าหนี้คนอื่น ๆ มาขออายัดสิทธิที่ลูกหนี้นำไปจำนำ

แม้ว่าทรัพย์สินที่จำนำจะจัดเป็นประกันแห่งหนึ่ง ซึ่งผู้รับจำนำชอบที่จะยึดทรัพย์สินที่จำนำไว้ได้ทั้งหมดจนกว่าจะได้รับชำระหนี้และค่าอุปกรณ์ครบถ้วน ดังปรากฏตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๔๔ ก็ตาม แต่ในกรณีทรัพย์สินที่จำนำนั้น เป็นทรัพย์สินของลูกหนี้ ในคดีล้มละลายผู้รับจำนำไม่มีสิทธิที่จะยึดทรัพย์สินที่จำนำนั้นไว้ได้ และไม่อาจร้องขอต่อศาลให้ปล่อยทรัพย์สินจำนำที่ถูกยึดนั้นแต่อย่างใดก็ตาม ผู้รับจำนำย่อมทรงไว้ซึ่งสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ ใน การที่จะได้รับชำระหนี้อันค้ำชำระแก่ตนจากทรัพย์สินที่จำนำนั้นก่อนเจ้าหนี้อื่น ทั้งนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๒๕๑ ซึ่งจะพิจารณาได้จากคำพิพากษาศาลฎีกาดังต่อไปนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๔๕๑/๒๕๐๓

(คดีระหว่างบริษัทมารูเบนิอิตา จำกัด โดยนายคาซูโอะ ผู้รับมอบอำนาจ โจทก์ นางศรีประคอง แซ่เอี้ย ผู้ร้องขอเฉลี่ย บริษัทหุ่มกวาง จำกัด จำเลย)

คดีข้อเท็จจริงปรากฏว่า โจทก์ขอให้ศาลยึดทรัพย์สินจำเลย เพื่อชำระตามคำพิพากษาต่อมา ผู้ร้องยื่นคำร้องว่า ทรัพย์สินจำนวน ๓ รายการที่โจทก์นำยึดนั้นจำเลยจำนำไว้กับผู้ร้องเพื่อประกันหนี้จำนวน ๔๐,๐๐๐ บาท ขอให้โจทก์ถอนการยึดเพื่อผู้ร้องจะได้บังคับจำนำ หรือให้กองหมายขายเอาเงินชำระหนี้ผู้ร้องก่อน โจทก์แก้ว่าทรัพย์สินเป็นของจำเลยซึ่งซื้อเชื่อไปจากโจทก์จำเลย ให้ผู้ร้องยึดถือทรัพย์สินดังกล่าวไว้เป็นประกันการกู้ยืมเงินเท่านั้น แต่ไม่มีหลักฐานเอกสารใด ๆ จึงไม่เป็นจำนำ การกู้ยืมก็เป็นโมฆะ โจทก์เป็นผู้มีบุริมสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๒๕๔ (๔), ๒๗๐, ๒๗๘ (๓) ขอให้ยกคำร้อง

โจทก์และผู้ร้องแถลงรับกันว่า ทรัพย์สินพิพาทจำนวน ๓ รายการดังกล่าว จำเลยซื้อไว้แล้วนำไปให้ผู้ร้องยึดถือ เป็นประกันการกู้ยืมเงิน

ศาลแห่งพิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ร้องมีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนบุริมสิทธิในมูลซื้อขายสังหาริมทรัพย์ ดังนั้น เมื่อกองหมายขายทอดตลาดได้เงินเท่าใดให้หักใช้หนี้ผู้ร้องก่อน

ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน โจทก์ฎีกา

ศาลฎีกาพิจารณาแล้วเห็นว่า เรื่องนี้ผู้ร้องได้กล่าวอ้างถึงมูลหนี้รายนี้ในคำร้องไว้ โดยชัดเจนแล้วว่าผู้ร้องมีสิทธิดีกว่าโจทก์ ก็เพราะจำเลยนำทรัพย์สินที่พิพาททั้ง ๓ รายการมา จำนำ ศาลฎีกาเห็นว่า การจำนำไม่มีกฎหมายบังคับว่าต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ ดังปรากฏ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๔๗ เรื่องนี้จำเลยมอบทรัพย์สินที่พิพาทให้ผู้ร้องไว้ เป็นประกันการชำระหนี้เงิน ๔๐,๐๐๐ บาท ที่จำเลยได้เอาของผู้ร้องไปเป็นการครบถ้วนตาม มาตรา ๗๔๗ แล้ว สัญญาจำนำไม่เป็นโมฆะดังที่โจทก์ฎีกา พิพากษายืนตามคำพิพากษาศาล อุทธรณ์

ในกรณีลูกหนี้ซึ่งเอาสิทธิที่จะถอนเงินฝากตามใบรับฝากเงินมาจำนำไว้กับธนาคาร ต่อมาหากลูกหนี้ตกเป็นผู้ล้มละลาย เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะขอดำเนินการอายัดเงินฝากของ ผู้จำนำได้หรือไม่ ถ้าได้ผู้รับจำนำคือธนาคารจะมีสิทธิประการใด

สำหรับปัญหาดังกล่าวเห็นว่า แม้ธนาคารในฐานะผู้รับจำนำชอบที่จะยึดทรัพย์สินที่จำนำ ไว้จนกว่าจะได้รับชำระหนี้ก็ตาม แต่หากทรัพย์สินที่จำนำนั้นเป็นของลูกหนี้ในคดีล้มละลายแล้ว ธนาคาร ไม่อาจยึดทรัพย์สินนั้นไว้ได้ ดังนั้น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ชอบที่จะดำเนิน การอายัดเงินฝากของ ลูกหนี้ผู้จำนำซึ่งตกเป็นบุคคลล้มละลายได้ โดยธนาคารไม่มีสิทธิที่จะหักเงินจากใบรับฝากเงิน ประจำเพื่อชำระหนี้จำนำของธนาคารก่อนได้ แม้ลูกหนี้ผู้จำนำจะได้ตกลงยินยอมไว้ในขณะทำ สัญญาจำนำสิทธิตามใบรับฝากเงินซึ่งเป็นเวลาก่อนที่หนี้จะถึงกำหนดชำระให้ธนาคารมีสิทธิหักเงิน ได้ก็ตาม เพราะการกระทำดังกล่าวของลูกหนี้ถือเป็นการมุ่งหมายให้ธนาคารได้เปรียบเจ้าหนี้ อื่น ศาลย่อมเพิกถอนการใช้สิทธิหักเงินตามใบรับฝากเงินของลูกหนี้ได้ ตามพระราชบัญญัติล้ม ลละลายพหุเทศีกฎราช ๒๔๘๓ มาตรา ๑๑๕^๑

แต่อย่างไรก็ดี แม้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้ผู้ฝากเงินซึ่งตกเป็นบุคคลล้ม ลละลายจะได้อายัดเงินฝากนั้นแล้วก็ตาม ปัญหาว่าธนาคารจะใช้สิทธิหักกลบหนี้กับหนี้ที่ลูกหนี้มี ความผูกพันกับทางธนาคารได้หรือไม่ เห็นว่า ธนาคารสามารถหักกลบหนี้กับลูกหนี้ผู้ล้มละลาย ได้ หากเข้าหลักเกณฑ์ในเรื่องการหักกลบหนี้ กล่าวคือ หนี้ทั้งสองรายอยู่ในสภาพที่จะเรียก

ร้องให้ชำระได้แล้วในขณะนั้น แต่ธนาคารจะหักกลบบทนี้ได้ เฉพาะหนี้ที่เกิดขึ้นก่อนการอายัด เท่านั้น หนี้ที่ได้มาหลังจากการอายัดแล้วหักหนี้ไม่ได้ ทั้งนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๔๗ ซึ่งบัญญัติว่า "ลูกหนี้คนที่สามหากได้รับคำสั่งศาลห้ามมิให้ใช้เงินแล้ว จะยกเอา หนี้ซึ่งตนได้มาภายหลังแต่นั้นขึ้นเป็นข้อต่อสู้เจ้าหนี้ผู้ขอให้อัยทรัพย์นั้น ท่านว่าหาอาจยกได้ไม่" หมายความว่าธนาคารในฐานะลูกหนี้ตามสัญญาฝากเงิน เมื่อถูกเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อายัดเงิน ฝากไว้แล้ว หากภายหลังคำสั่งศาลที่ให้อัยทรัพย์สินนี้ เจ้าหนี้ตามสัญญาฝากเงินกลับมาเป็น ลูกหนี้ของธนาคารในหนี้รายใหม่ ธนาคารในฐานะเจ้าหนี้จะเอาหนี้รายใหม่มาหักกลบบทหนี้กับ หนี้ที่ธนาคารเคยเป็นลูกหนี้ไม่ได้ ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้ท่านอาจารย์จิตติ ดิงศภิกย์ ได้ให้ความเห็น ไว้ในหมายเหตุคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๖๙๑/๒๕๒๒ เกี่ยวกับการที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของจำเลย ผู้ฝากเงินอายัดเงินฝากนั้น ธนาคารจะหักกลบบทหนี้ได้หรือไม่ว่า ตามประมวลกฎหมายแพ่งและ พณิชย์ มาตรา ๓๔๗ จะหักหนี้ไม่ได้ก็เฉพาะแต่หนี้ที่ได้มาหลังจากการอายัดแล้วเท่านั้น เช่นเดียวกับคดีล้มละลายตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๓๓๖/๒๕๑๗ ดังต่อไปนี้ ซึ่งหนี้ที่เกิดก่อนมีการล้ม ละลาย ยังคงหักกันได้ตามปกติ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๓๓๖/๒๕๑๗

(คดีระหว่างนายสมพร สุภณศิลป์ โจทก์ บริษัทน้ำตาลลำพูน จำกัด จำเลย บริษัท ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การจำกัด ผู้ร้อง เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของบริษัทน้ำตาลลำพูน จำกัด ผู้คัดค้าน)

คดีปรากฏข้อเท็จจริงว่า บริษัทลูกหนี้ (จำเลย) ได้กู้เงินโดยวิธีเบิกเงิน เกินบัญชีจาก ธนาคารผู้ร้องโดยเอาที่ดินอันเป็นที่ตั้งโรงงานพร้อมทั้งสิ่งปลูกสร้างจำนองค้ำประกัน ต่อมา บริษัทลูกหนี้ต้องการเงินกู้เพิ่มเติมจึงได้ขายฝาก เครื่องจักรและอุปกรณ์ในการผลิตน้ำตาลที่ติดตั้ง และเก็บรักษาไว้ในโรงงานไว้กับธนาคารผู้ร้องเป็นเงิน ๔,๐๐๐,๐๐๐ บาท แต่ภายหลังธนาคาร ผู้ร้องกับบริษัทจำเลยเลิกสัญญาขายฝากกัน ต่อมาผู้ร้องร้องว่า เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แจ้งว่า ผู้ร้องเป็นหนี้กองทรัพย์สินของจำเลย ๔,๐๐๐,๐๐๐ บาท พร้อมด้วยดอกเบี้ย ให้ผู้ร้องนำเงิน จำนวนดังกล่าวพร้อมด้วยดอกเบี้ยไปชำระ ผู้ร้องอ้างว่ามีได้เป็นหนี้จำเลยอีกแล้ว ขอให้ศาล สั่งจำหน่ายชื่อผู้ร้องออกจากบัญชีลูกหนี้ของจำเลย

เจ้าพนักงานบังคับคดีร้องคัดค้าน ขอให้ศาลสั่งยกคำร้องของผู้ร้อง

ศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้จำหน่ายชื่อผู้ร้องออกจากบัญชีลูกหนี้ ผู้คัดค้านอุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์พิพากษาแก้เฉพาะ เรื่องคำขึ้นศาลที่ผู้ร้องต้องชำระ ผู้คัดค้านฎีกา

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า เงินที่ขายฝากได้นั้น บริษัทลูกหนี้ไม่ได้รับไป แต่ได้นำมาฝากเป็นเงินฝากประจำกับธนาคารผู้ร้อง โดยบริษัทลูกหนี้ได้บันทึกข้อความไว้ด้านหลังใบรับฝากเงิน ประจํา นั้นว่าบริษัทลูกหนี้ขอมอบให้ธนาคารผู้ร้องมีสิทธิรับเงินตามใบฝากนี้ตลอดจนดอกเบี้ยเงินฝากแทนบริษัทลูกหนี้เพื่อชดใช้หนี้สินและภาระผูกพันทั้งหมดของบริษัทรูทหนี้ ซึ่งมีต่อธนาคารผู้ร้องโดยไม่มีเงื่อนไข เมื่อธนาคารผู้ร้องและบริษัทลูกหนี้ตกลงยกเลิกการขายฝากกันแล้ว ธนาคารผู้ร้องมีสิทธิเอาเงินฝากดังกล่าวกลับคืนมาเป็นของธนาคารผู้ร้องได้ เพราะเมื่อเลิกสัญญากัน คู่สัญญาแต่ละฝ่ายจำเป็นต้องให้อีกฝ่ายกลับคืนฐานะเดิม แต่จำนวนเงินตามที่ขายฝากมีอยู่เท่ากับจำนวนเงินตามใบฝาก และธนาคารผู้ร้องซึ่งเป็นผู้ซื้อฝากก็เป็นผู้รับฝากเงินจำนวนดังกล่าวอยู่แล้ว ธนาคารผู้ร้องจึงยกเลิกใบฝากเงินเสียโดยอาศัยสิทธิที่บริษัทลูกหนี้ได้สลักหลังใบฝากเงินนั้นแล้วนำเงินมาชำระหนี้ค่าขายฝากได้ ดังนั้นที่ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์พิงว่า เงินค่าขายฝากของลูกหนี้ผู้ล้มละลายไม่เหลืออยู่ที่ธนาคารผู้ร้องนั้นชอบแล้ว พิพากษายืน

จากคำพิพากษาดังกล่าว จะเห็นว่า เจ้าหนี้ของผู้ล้มละลายซึ่งได้แก่ธนาคารในฐานะผู้ซื้อฝากซึ่งเป็นลูกหนี้ของผู้ล้มละลายอยู่ด้วยกล่าวคือ ธนาคารในฐานะผู้รับฝากเงิน สามารถแสดงเจตนาหักกลบลบหนี้ได้โดยไม่จำเป็นต้องใช้หนี้ในส่วนที่ตนเป็นลูกหนี้ผู้ล้มละลายก่อน แล้วจึงพิสูจน์หนี้ที่ตนเป็นเจ้าหนี้ผู้ล้มละลาย เว้นแต่เป็นหนี้ที่ตนได้มาหลังจากอายุค้ำทรัพย์แล้วเท่านั้น ที่หักกลบลบกันไม่ได้

ดังนั้น แม้ลูกหนี้ ซึ่งจำหน่ายสิทธิที่จะถอนเงินฝากไว้กับธนาคารจะตกเป็นบุคคลล้มละลาย หรือแก้คดีตกเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา จะถูกเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอายัดเงินฝากของลูกหนี้ไว้ก็ตาม ธนาคารในฐานะเจ้าหนี้ผู้รับจำหน่ายสิทธิที่จะถอนเงินฝากของลูกหนี้ไว้ สามารถหักกลบลบหนี้กับหนี้ของลูกหนี้ได้แต่ต้องเป็นหนี้ที่มีก่อนการอายัดทรัพย์เท่านั้น